

Tập Việc Hiếu Ở Kinh Bắc

Nguyễn Văn Hoa

Dù giàu nghèo dân Kinh Bắc , khi gặp việc Hiếu (đám ma) thường truyền dạy nhau theo sách Thọ Mai Gia Lễ . Người già truyền khẩu lại cho tang chủ các tình huống cụ thể . Ví dụ như Cha mẹ lâm chung thì phải làm gì , tét hồn bạch thể nào , lập tang chủ , lập người hộ tang, trị quan tài , cáo phó thể nào , phạm hàm bỏ tiền , gạo vào mồm người chết ra làm sao (nhà giàu có thể còn cho ba hạt vàng sống , chín hạt trai). (Tập tục này có lẽ đây là nguyên nhân gây ra đào trộm mộ cổ - NVH), khâm liệm, đại liệm , tiểu liệm, nhập quan, lồi làm văn tế? Tang phục ? áo chớ cho con giai ? khách đến viếng ?lễ phúng ? xướng tế?chuyên cữu?hạ huyết ? văn tế ngày giỗ ? cải táng ? chớ cha mẹ(vợ lẽ , nàng hầu ?), phép để chớ thầy ? trọng tang lại gặp trọng tang ?trọng tang lại gặp khinh tang ? hình thức thần chủ ? kén giờ chết ? nhập mộ ? trùng tang ?

Như tôi được biết thì hầu hết việc Hiếu ở Kinh Bắc đều làm rất cẩn trọng. ? ví dụ khi trọng tang lại gặp trọng tang ?trọng tang lại gặp khinh tang,tâm lý phổ biến hiện nay ở Kinh Bắc là rất sợ Trùng Tang. Tang chủ không biết bầu vúi vào đâu , do vậy thì đều nhờ thầy làm đúng Thọ Mai Gia Lễ .

Nhiều làng còn ghi vào hương ước việc hiếu, ví dụ tang chủ phải chuẩn bị 24 miếng trâu cú lờ với lệnh vờn mời cốc chúc dịch tới nhà tang gia cắt cử dịch phu./Biện 1,5 m vải trắng , 30 văn tiền/ mỗi người ;3 mạch tiền cho mỗi người khiêng quan tài , đào huyết và 4-6 người / cỗ : bánh dày , uống rượu. Nhưng Người làm thay dịch phu ngồi rìong. Cỗ cúng tiên sư 1 quan tiền. Cỗ ngồi 3 người quan viên hành lễ /một cỗ. Thủ lợn đem biếu mà khụng được biệet đối.

3- Việc Hiếu Ngày Nay:

Dù đã qua nhiều lần cải lương, nhưng việc Hiếu vẫn có nhưng việc phải theo nếp xưa:

3.1 Phải Có Ban Tổ Chức Lễ Tang :

Thông thường trưởng thôn làm trưởng ban lễ tang. Tang chủ và Hội trọng thọ làm nòng cốt . Tang chủ và Chi Họ đó lo hậu cần mọi mặt thật chu đáo. Còn Ban tổ chức và dân làng đưa ma ra tận nghĩa trang. Nếu là cụ binh thì hội cụ binh làm nòng cốt. Nếu là cụ bà theo đạo Phật thì Hội tăng già làm nòng cốt. Những người đồng niên thì có trách nhiệm như con cháu trong nhà .Học trò đến đám ma thầy dạy học thì cũng như con cháu trong nhà.

3.2 Việc Hiếu Kéo Dài Mấy Ngày ?

Tập tục xưa nhà càng giàu để người chết càng lâu trong nhà, Để giữ gìn vệ sinh môi trường , đã có cải lương thường chỉ để ma ở nhà 24 giờ.Để lâu còn có ý chờ con cháu làm ăn ở xa chưa về kịp!

3.3 Việc Ăn Uống :

Tập tục thường ăn tối thiểu 3 ngày ; Dụng rap, hạ rap và ngày đưa ma . Thực ra cỗ đám ma ở nhà quê kéo theo ruồi nhặng rất nhiều . Tang chủ cũng còn bụng dạ nào nghĩ đến ăn uống. Tục ngữ có câu : " Đói ngày giỗ cha" thật chí lý!

Thực tế nhận thấy , vẫn phải có ăn uống cho con cháu và khách ở xa về , phải phục vụ ăn uống cho những người làm hậu cần(đám nhạc hiếu 5-7 người) cho đám ma.

Tang chủ không mời khách ăn thì áy náy.

Chính quyền thì e sợ vệ sinh thực phẩm xảy ra dịch bệnh sau việc Hiếu , nhất là gia chủ chết vì bệnh truyền nhiễm.

3.4 Nhạc Hiếu :

Đám ma ở Kinh Bắc nhất thiết phải có nhạc hiếu. Bên Thiên chúa giáo thì có đội kèn Tây (kèn đồng) , còn bên Đời(Luong) thì có dàn nhạc Hiếu . Bên Thiên chúa giáo không có tiếng khóc , chỉ có tiếng kèn đồng tống tiễn người qua cố. Còn bên Đời tiếng khóc nỉ non cùng tiếng nhạc Hiếu nghe đứt từng khúc ruột trước cảnh ly biệt thiên thu.

Con cháu có thể nhờ đội nhạc hiếu " khóc hộ ". Tuy họ chuyên nghiệp khóc , nhưng con cháu và làng nước nghe cũng náo nức thương tiếc vô hạn. Họ khóc hay còn nhận được tiền thưởng của tang chủ.

3.5 Sự Lạ Trong Việc Hiếu :

Nếu cụ nào trên 90 tuổi, khi sống Phúc Hậu chết như Tiên thì khi đưa ma ra đồng tang chủ lược số trứng gà bằng số tuổi của cụ ấy , những phụ nữ có con nhỏ quanh vùng nghe tin đều đổ xô đến xin trứng đám ma của cụ cho con mình ăn. Họ hy vọng con họ còi cọc (suy sinh dưỡng) sẽ lớn nhanh như thổi ! Còn những người nuôi lợn thì xin cơm cúng trên quan tài về cho lợn láy ăn. Lợn sẽ khoẻ mạnh đẻ nhiều con " mẹ tròn con vuông "? Người đi làm ăn xa mà chết thì đưa thẳng ra đồng , không được đưa vào làng vì sợ đen đui cho cả làng và tang chủ . Nhà quê rất sợ hoả táng vì sợ Ma bị đốt chết nóng quá về báo mộng con cháu làm ăn sẽ không " xuôi chèo mát mái"? Nhà quê Kinh Bắc rất chuộng đưa người chết lên Chùa. Lễ lên chùa cũng tùy theo nghèo giàu mà tổ chức cho chu đáo .

Bên Thiên Chúa giáo thì chôn 1 lần vĩnh viễn , trên mộ có cây thánh giá .

Còn bên Đời sau 3 năm chôn ma lại còn " thay áo " , dù nghèo mấy cũng phải làm . Tục nay có tù xua , mấy người nay bị bệnh thế kỷ : SIDA" , tang chủ sợ lây lan mới chôn một lần ! Nếu ai không " thay áo " cho bố mẹ thì bị dè bieu là " Bất Hiếu ". Thế thì khó sống lắm ! Họ chỉ có cách bỏ làng mà đi ! Tôi chưa thấy ai bỏ việc theo tập tục này !

Còn việc xây mộ , nhà giàu thì thả súc phò trương súc mạnh tiền của : Mộ to , mộ cáo và đất tiền nhất vùng . Còn người dân bình thường chỉ lấy gạch viên gạch xung quanh lộ thiên. Các thầy Địa lý cũng ăn theo việc Hiếu này !

3.6 Điều Văn Cho Người Chết :

Hiện nay hình như Điều văn đều có mẫu câu giống nhau : hay lắm hay lắm chịu thương chịu khó , thương vợ thương con hoặc thương chồng thương con, người cha mẫu mực , người mẹ hiền thục... làng giềng tử tế.

Điều tôi ký trong điều văn nhắc đến những " khuyết nhược điểm của người chết". Điều văn chỉ được phép hết lời ca ngợi những đức tính tốt đẹp của người quá cố .Có lẽ tôi nghĩ Điều văn là để cho người sống nghe , do vậy là sự nhắc nhở họ phải luôn sống hướng Thượng , hướng Thiện .

Kết Luận :

Có 1001 chuyện việc về việc Hiếu thời Kinh Tế Thị trường . Nhưng có lẽ việc Hiếu là việc hệ trọng trong chu kỳ sống Sinh Lão Bệnh Tử , nên ở Kinh Bắc không có nhà nào dám coi nhẹ việc này , Chi Họ đó và cả làng đó cũng không ai dám xem nhẹ việc này .

Tuy nhiên cũng cần đề phòng kiểu " Con gà túc nhau tiếc gáy " , tổ chức linh đình tốn kém cho tang chủ hoặc lợi dụng vị thế của mình trong xã hội " té nước theo mưa " làm đám Hiếu bố mẹ ,người thân của mình kéo dài nhiều ngày để thu tiền phúng " tham những " tế nhị mà tình vì !?